

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych
3.0 Polska(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

Załącznik Kulturoznawczy 2/2015

Załącznik

SPRAWOZDANIA

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA SZYBKOŚĆ W KULTURZE, WARSZAWA 20–21 MAJA 2015 R.

AGNIESZKA SMAGA

Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego;
Faculty of Humanities Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw (Poland)
a.smaga@uksw.edu.pl

W dniach 20–21 maja 2015 roku odbyła się w budynkach Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego przy ul. Dewajtis 5 w Warszawie II ogólnopolska konferencja naukowa z cyklu Interdyscyplinarne Kategorie Kulturoznawstwa. Symposium zorganizowane rok wcześniej dotyczyło kategorii ciężaru i lekkości¹, tegoroczne – szybkości, z kolei na wiosnę nadchodzącego roku zaplanowano obrady zogniskowane wokół tematu *Możliwość i konieczność w kulturze* (27–28 kwietnia 2016 r.).

Konferencja *Szybkość w kulturze* przygotowana została przez Zakład Poetyki Intersemiotycznej i Komparatystyki Mediów (Instytut Filologii Klasycznej i Kulturoznawstwa UKSW). Jest to młoda jednostka naukowo-dydaktyczna, której działalność badawcza sprofilowana została właśnie na studia interdyscyplinarne, wykorzystujące różne metodologie, głównie semiotyczną, ikonoczną i komparatystyczną. ZPIiKM koordynuje m.in. specjalizację *Media w kulturze* na studiach pierwszego i drugiego stopnia, która kształci studentów kulturoznawstwa w zakresie medialnych uwarunkowań artystycznych oraz użytkowych zjawisk kultury w wersji analogowej i cyfrowej.

---

¹ Konferencja ta miała dwie odsłony: *Ciężar i lekkość w kulturze współczesnej. Estetyka, poetyka, style myślenia* (2.06 2014) i *Ciężar i lekkość w kulturze – wczoraj i dziś. Estetyka, poetyka, style myślenia* (26.09.2014).

Organizatorki konferencji – prof. UKSW dr hab. Brygida Pawłowska-Jądrzyk i dr Agnieszka Smaga – poszukują nowych, niekonwencjonalnych kategorii, które mają posłużyć uchwyceniu istoty zjawisk i procesów decydujących o charakterze naszej kultury, w szczególności tej współczesnej, i inicjują zogniskowane wokół nich badania interdyscyplinarne. Jak się okazało, szybkość, traktowana jako kategoria opisowa służąca refleksji kulturoznawczej – podobnie jak wcześniej ciężar i lekkość – staje się jakością definiującą bardzo szeroką przestrzeń badawczą, pozwalającą zestawiać ze sobą na pozór odległe teorie, zjawiska i teksty kultury. Z tego względu podczas konferencji spotkało się w jednym miejscu rzeczywiście bardzo zróżnicowane grono naukowców: kulturoznawców, literaturoznawców, językoznawców, teoretyków literatury, socjologów, dziennikarzy, architektów, filmoznawców, teatrologów, muzykologów, historyków sztuki, filozofów, grafików, wreszcie matematyków i fizyków. Wydaje się, że w przyszłości mogliby do tego grona dołączyć jeszcze biolodzy, psychologowie czy sportowcy, dla których kategoria szybkości ma z pewnością także niebagatelne znaczenie.

Majowe obrady podzielone zostały na dziewięć następujących po sobie sesji. Szczególny charakter w ich obrębie miał „panel wspomnieniowy”, w którym wystąpili członkowie sympozjum poświęconego szybkości, zorganizowanego przez Instytut Badań Literackich PAN w 1996 roku. Aleksander Nawarecki (US) – jeden z ówczesnych prelegentów – w referacie *Szybko i szybciej (20 lat później)* z wrodzoną sobie swadą i humorem przypomniał zgromadzonym okoliczności, w jakich przed laty „doszła do głosu” owa kategoria: „pojawiła się ona w trakcie szybkiego zjazdu ze stoku [grupy młodych przyjaciół z IBL], ...dopiero potem był Paul Virilio”. Można rzec, iż nieco podobnie – w klimacie iluminacji – na szybkość jako kulturoznawczą kategorię opisową zdecydowały się organizatorki konferencji na UKSW. Obserwując współczesną kulturę, uznały, że bodaj najbardziej wyrazistą jej cechą czy jakością jest wciąż wzrastająca szybkość. Potem pojawiło się zdziwienie, że ta dość oczywista konstatacja nie znajduje odzwierciedlenia w

aktualnych, szerzej zakrojonych, projektach badawczych. Dopiero poszukiwanie materiałów bibliograficznych ujawniło, że podobny tytuł sesji pojawił się przed dwoma dziesięcioleciem, tyle że wtedy „temat jakby nie chwycił” (Dorota Siwicka z IBL w rozmowie z jedną z organizatorek wyraziła przekonanie, że „może było zbyt wcześnie”). Kwestia ta nie jest do końca oczywista, o czym może świadczyć chociażby wystąpienie Danuty Sosnowskiej (UW), która przypomniała zgromadzonym, że współczesne wzrastające tempo kultury – podyktowane w dużym stopniu rozwojem techniki i środków przekazu – było intensywnie wyczuwalne już na początku XX wieku (głównie w działalności awangard artystycznych).

Kolejne sesje przyniosły ujęcia kategorii szybkości w bardzo zróżnicowanych perspektywach: w kontekście poznawczo-ontologicznym przyjrzał się jej Jakub Jernajczyk (ASP we Wrocławiu i UW), w aspekcie paradygmatów kulturowych – Małgorzata Jankowska (UAM), zaś w perspektywie teorii literatury – Edward Kasperski (UW). Zjawiska wiążące się z szybkością w praktyce prozatorskiej prześledzili: Dorota Plucińska (Akademia Humanistyczna w Pułtusku), Piotr Jakubowski (UKSW), Magdalena Szczypiorska-Mutor (UW), Łukasz Kucharczyk (UKSW), Szymon Kukulak (UJ), Cezary Rosiński (UAM), zaś w praktyce poetyckiej – Jan Zieliński (UKSW), Ewelina Suszek (UŚ). Z gruntu nieoczywistą możliwość zastosowania omawianej kategorii do opisu architektury rozpatrzył Piotr Winskowski (PK), do kinematografii została ona odniesiona przez Weronikę Kostyrę (UKSW) i Joannę Parol (UW), do teatru – przez Pawła Stangreta (UKSW). Z kolei Brygida Pawłowska-Jądrzyk (UKSW), skupiwszy się na mitach związanych z postacią Jamesa Deana, rozpatrzyła jej związek z ideami popkultury. Na sali pobrzmiewały również dynamiczne rytmy „zdekonstruowanego” mazurka w opracowaniu Marcina Maseckiego. Sposób, w jaki współczesny polski kompozytor „ściga dźwięki”, poddała analizie badawczej Monika Jazownik (UKSW). Z kolei zagadnienia językoznawcze

związane ze słowami kluczowymi dla tematu konferencji przybliżyły zgromadzonemu Agnieszka Karolczuk oraz Agnieszka Świątek (obie badaczki z UKSW).

Nie ulega wątpliwości, że wzmożona szybkość przekazów analogowych uwarunkowana została nowymi cyfrowymi nośnikami informacji. Stały się one przedmiotem badawczego namysłu podczas dwóch sesji. W pierwszej z nich prelegenci analizowali sposoby generowania tej kategorii w świecie wirtualnym: Ewa Szczęsna (UW), Magdalena Kamińska (UAM), Agnieszka Smaga (UKSW); w drugiej – referenci przyjrzeni się społecznym konsekwencjom wzrastającej szybkości przekazów cyfrowych: Agata Obratańska (URz) i Paweł Wieczorek (SWPS).

Już z syntetycznego zestawienia obszarów problemowych konferencji wynika, że szybkość okazała się kategorią o faktycznie uniwersalnym zasięgu. Tym samym – w ocenie organizatorek sympozjum, jak i jego uczestników – skutecznie wyznaczyła płaszczyzny badań interdyscyplinarnych. Rzeczywiście mówiono o niej „różnymi językami” i w różnorodnych kontekstach, co miało konsekwencje m.in. w niejednorodnej strukturze naukowych wywodów. Zmiana perspektywy badawczej z całą pewnością pociągnęła za sobą zmianę całego paradygmatu metodologicznego.

Tempo konferencji odpowiadało jej tytułowi. Przyjęto 29 referatów, z czego wygłoszonych zostało 26. W opinii uczestników – by przywołać późniejszą korespondencję mailową – kolejne sesje przebiegły „szybko, sprawnie, pomyślnie”. Temat konferencji szczególnie obligował uczestników do czasowej dyscypliny. Można wręcz rzec, iż tempo wystąpień i analiz badawczych dobrze wpisało się definiowany paradygmat kultury: o szybkości mówiono szybko, choć nie powierzchownie. Zgodnie z oczekiwaniami organizatorek zamiast spowolnionych dywagacji naukowych, prezentujących „ostateczne twierdzenia”, pojawiły się instrumentalne procedury, zdolne stymulować poznanie i wnioskowanie. Na sali obrad miały miejsce ożywione dyskusje, polemiki, repliki, komentarze, „burze mózgów”, a nawet spory.

Operacyjna aktywność uczestników konferencji wyparła naukowe dogmaty i „niepodważalne” konkluzje. Prelegenci, coraz mniej przywiązani do ściśle zdefiniowanej „prawdy”, ukierunkowani byli na ogół pragmatycznie. Proponowali w miejsce rozstrzygających wniosków badawcze prawdopodobieństwo i przewidywanie, chętnie odchodząc od wzorca opisywania zjawisk kultury na rzecz ich projektowania, antycypowania czy symulowania (spełniły się tym samym niektóre prognozy Paula Virilio). W rezultacie przyjęta metoda badawcza stała się poniekąd bliska sztuce użytkowej, designerskiej.

Warto przy tej okazji nadmienić, że konferencji towarzyszyła rozbudowana identyfikacja wizualna oraz intensywne kampania reklamowa (cykl trzech plakatów, informacje na uniwersyteckich wyświetlaczach, stronach internetowych itp.). Obie formy promocji pojawiły się w wersji analogowej i cyfrowej. Miejmy nadzieję, że z jednej strony niebanalny, z drugiej sposób anonsowania i dostarczenia informacji dotyczących symposium o szybkości w kulturze znajdzie należyte zwieńczenie w nieodległej publikacji pokonferencyjnej (książkę *Szybkość w kulturze* redaguje Agnieszka Smaga).

ŚRODA

Rozpoczęcie konferencji (godz. 9.15)

Sesja I.

9.30-9.50 – prof. dr hab. Edward Kasperski (UW) *Szybkość (ruch) jako kategoria literaturoznawcza (poetyka i historia literatury)*

9.50-10.10 – dr Jakub Jernajczyk (ASP we Wrocławiu, UW) *Ruch z bezruchu – poznawcze i ontologiczne podstawy powstawania dyskretnej iluzji ruchu*

10.10-10.30 – dr Małgorzata Jankowska (UAM) *Apologeci i sceptycy szybkości. O dwóch paradygmatach kulturowych*

Dyskusja i przerwa na kawę (godz. 10.30-11.20)

Sesja II.

11.20-11.40 – dr hab. Dorota Plucińska (AH w Pułtusku) *Szybciej, dalej, wygodniej. O szybkich rzeczywistych i powieściowych podróżach pociągiem Agathy Christie*

11.40-12.00 – dr Piotr Jakubowski (UKSW) *Wolność powieści wobec szybkości życia. Notatki na marginesie trylogii „Twoja twarz jutro” Javiera Mariasa*

12.00-12.20 – mgr Łukasz Kucharczyk (UKSW) *Przyspieszenie. Pauza. Spowolnienie. Doświadczenie zmienności czasu w prozie Andrzeja Kuśniewicza*

Dyskusja i przerwa obiadowa (godz.12.20-14.00)

20.05.2015

SZYBKOŚĆ W KULTURZE

Sesja III.

14.00-14.20 – dr inż. Piotr Winskowski (PK) *Szybkość (wokół) architektury. Szybkość w przestrzeni odmalowanej i sfotografowanej*

14.20-14.40 – dr Magdalena Szczypińska-Mutor (UW) *„Ktoś nas zatrzymuje dla głupiej fotografii”. Ruch, bezruch, iluzja i fotografia w „Widnokregu” Wiesława Myśliwskiego*

14.40-15.00 – dr Paweł Stangret (UKSW) *Szybkość jest skuteczna, jest piękna. Szybki Teatr Miejski Pawła Demirskiego*

Dyskusja i przerwa na kawę (godz. 15.00 – 15.40)

Sesja IV.

15.40-16.00 – dr Małgorzata Potent-Ambroziewicz (UMCS) *Fenomen SZYBKOŚCI w prozie fantastyczno-naukowej*

16.00-16.20 – mgr Szymon Piotr Kukulak (UJ) *Czarodziej się nigdy nie spóźnia. Szybkość w twórczości J.R.R. Tolkiena jako fetysz nowoczesności*

16.20-16.40 – mgr Cezary Rosiński (UAM) *Między szybkością a spowolnieniem. Zabiegi narracyjne w prozie Szczepana Twardocha*

Dyskusja i przerwa na kawę (godz. 16.40 – 17.00)

Sesja V.

17.00-17.20 – mgr Ewelina Suszek (UŚ) *Krucze istnienia. Troska a pośpiech w poezji Krystyny Miłobędzkiej*

17.20-17.40 – mgr Weronika Kostyra (UKSW) *Kilka uwag o „powolności” w kinie współczesnym*

17.40-18.00 – mgr Joanna Natalia Parol (UW) *Filmowa ulotność i filmowa kontemplacja. Szybkość a zatrzymanie lub cofanie czasu w kinie*

Dyskusja (godz.18.00)

CZWARTEK
Rozpoczęcie konferencji (godz. 9.30)

Sesja VI.

9.30-9.50 – prof. UW dr hab. Ewa Szczęsna (UW) *Narracje cyfrowe wobec kategorii szybkości*

9.50-10.10 – dr Magdalena Kamińska (UAM) *„Jeżeli to pamiętasz, to pewnie już nie żyjesz”*. *Postinternet przeciwko kulturze progerii*

10.10-10.30 – dr Agnieszka Smaga (UKSW) *Analiza kategorii szybkości w kontekście graficznego interfejsu użytkownika stron WWW*

Dyskusja i przerwa na kawę (godz. 10.30 – 11.10)

Sesja VII.

11.10-11.40 – prof. dr hab. Aleksander Nawarecki (UŚ) *„Szybko i szybciej” (20 lat później)*

11.40-12.10 – dr hab. Danuta Sosnowska (UW) *Dlaczego czeska kultura obumiera – uwagi czeskiego skandalisty Ladislava Klímy na temat szybkości w kulturze*

12.10-12.30 – prof. UKSW dr hab. Jan Zieliński (UKSW) *„Zegar łapka”*. *Z dziejów motywu sterowania czasem za pomocą ciała w poezji polskiej od Franciszka Karpińskiego do dziś*

Dyskusja i przerwa obiadowa (godz. 12.30 – 14.00)

21.05.2015

SZYBKOŚĆ W KULTURZE

Sesja VIII.

14.00-14.20 – mgr Agata Obratańska (UW, URz) *Szybkość i dynamika sporu w przestrzeni wirtualnej – socjologiczna i obyczajowa zmiana postrzegania dyskusji przez społeczeństwo sieci*

14.20-14.40 – mgr Marzena Miśków (UO) *Szybko, coraz szybciej – i co z tego dla ludzi wynika?*

14.40-15.00 – mgr Paweł Wieczorek (SWPS w Warszawie) *Efekt skali w pojęciu szybkości newsa*

Dyskusja i przerwa na kawę (godz.15.00 – 15.30)

Sesja IX.

15.30-15.50 – mgr Mariusz Frąckowiak (UO) *Szybkość w polskiej i niemieckiej frazeologii – refleksja językowa nad szybkością*

15.50-16.10 – dr Agnieszka Karolczuk (współpracownik UKSW) *Szybko, krótko, momentalnie. Struktura polszczyzny i współczesne zachowania językowe Polaków a kategoria szybkości*

16.10-16.30 – mgr Agnieszka Świątek (UKSW) *Czy 'szybszy' zawsze jest 'szybki'? Kilka uwag na temat stopniowania przymiotników*

16.30-16.50 – mgr Monika Jazownik (UKSW) *Między szaleństwem a sztuką – Marcin Masecki ściga dźwięki*

16.50-17.10 – prof. UKSW dr hab. Brygida Pawłowska-Jądrzyk (UKSW) *Szybkość wśród ideałów popkultury*

Dyskusja i zamknięcie obrad (godz.17.10)

Nowości Wydawnictwa UKSW

- Jerzy Stochmiątek,
Kryzysy życiowe osób dorosłych
- Dietrich Benner,
Pedagogika ogólna
- Kazimierz Pawłowski,
Medytacje platońskie. Rozważania filozoficzne na kanwie dialogów Platona
- Bartosz Koziński, Radosław Zenderowski,
Uwarunkowania polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej

Więcej informacji na stronie: www.wydawnictwo.uksw.edu.pl